

UDVARHELYI HIRADÓ.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Ötven □ centiméternyi területen megfűző hirdetmény ára első beiktatáskor 50 krajcár, második beiktatáskor 10 percent, harmadik és minden további beiktatásnál 20 percent árleengedés. Száz □ centiméter területet elfoglaló hirdetmény ára első beiktatáskor 1 frt, második beiktatáskor 10 percent, harmadik és minden további beiktatás alkalmával 20 percent árleengedés. Bélyegdíj minden beiktatáskor 30 kr.
Mellékletdíj: Százától 1 frt 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emeleti lakosztály.

Kiadóhivatal:

Becsek Dániel könyvtáros

Fölhívás

az erdélyrészi házi iparfejlesztő egyesület érdekében.

A hazai közönséghez!

Lehetetlen a legmélyebb honfiai aggodalommal nem kíséruünk azon rendszeres nemzetgazdasági elnyomatást, melyet a külföld kifejtett ipara hazánk összes anyagi helyzete fölött gyakorol. Megdöbbenőleg nagy azon pénzben kifejezett anyagi erő, melyet hazánk évente önként dob áldozatul a külföld munkás kezeinek és vállalkozóinak, míg saját munkásai küzdenek a nyomorral és vállalatai rendszeresen buknak meg. Statisztikailag kimutatható, hogy hazánk folyton oly mértékben veszteséget elerőit a külföld javára, mely nem áll arányban a belföldi termeléssel, egy végzetes kimerülés áramlatában állunk, mely idővel anyagi erőink mellett magával sodorja politikai jogainkat is. Megrendítő példái tünnek föl már is ország-szerte minden lépten-nyomon e kétségbeesítő anyagi kimerültségnek. Egykor virágzó iparunknak meglevő maradványa az erdélyi részekben élet-halálharcot vív a külföldnek nálunk napról-napra cselebb körben hódító gyártmányaival és iparos osztályunk elerőtlenedve, lépésről-lépésre hanyatlik; gyáripárunk ugy a tőke, mint a képzett munkás kezek hiánya miatt teljességgel nem létezik s ami létezett, kipusztult; földmivélésünk számos akadályok miatt nem képes a kor színvonalára emelkedni és elég jövedelmezővé válni,

minek folytán az erőtlenség jelei itt is mutatkoznak.

Olyan állapot ez, mely ellen a magyar társadalomnak, államnak és minden közigazgatási közegének, hacsak nem akarja közönbösen nézni e nemzeti sorvadást, kötelessége föllázadni s közös erővel megragadni és fölhasználni azon békés eszközöket, melyekkel az ország ezen szomorú helyzetből kiszabadítható.

Nem szorul bizonyításra, hogy a legtöbb európai állam virágzásának legfőbb forrását iparában vagyis polgárai kézi ügyességében találja föl. Olyan tőke ez, melyet nem képes megrontani sem időjárás, sem más körülmény; roppant mértékben gyarapítható és egész országok munkás polgárainak anyagi jólétében mutatja föl áldásos kamatait. E kézi ügyesség, amellyel, hogy azon időben, midőn a földmives munkája szünetel, ezereket von el az erkölcsi sülyedéstől s a békés munkában nyújt lélekemelő foglalkozást, egy egészséges és biztos keresettel bíró munkás osztályt teremt, mely földolgozza és emeli értékét a föld összes terményeinek, tárgyat szolgáltat a kereskedelemnek s így új életerőt önt a társadalom minden erébe.

Más, a miénknél boldogabb országok példája tanúsítja, hogy e kézi ügyességet csak kitaró oktatás utján adhatni meg, olyan oktatás által, mely magába a népbe oltsa be a fogékonyt és ösztönt az ipari foglalkozásra, hogy aztán a fejlődő tőke föltalálhassa a nagy ipar fölvirágzásának legfőbb föltételét: a kiképzett munkaerőt.

Ezen oktatásnak, avégre, hogy eredményeiben még teljes kifejlődése előtt a gyáripár által ne semmisítették meg, olyan ágaira kell kiterjeszkednie a kézi iparnak, melyeket amaz még a külállamokban sem volt képes elfojtani. Ezen iparág nem más, mint a házi ipar.

Hogy csak néhány példát említsünk föl, Svájc egy részének gyermekjátékkipara, a csehországi Érchegeységben kifejtett csipekipar, a badeni és württembergi Fekete-erdőségben elterjedt órapar, Bajorország Lichtenfels községe körül virágzó világosáripar, mely 60 községnek kenyere és évenként 4 millió tallér értékű anyagot dolgoznak föl, a württembergi női munkáipar, a szászországi harisnyaszöveti házi ipar, mind olyan iparágak, melyeket a leghatalmasabb gyáripar nemhogy elnyomott volna, hanem a legnagyobb tökéletességig kifejlesztett.

Ha létezik tehát eszköz, melylyel hazánk aggasztó helyzetéből kiragadható, ugy bizonyára a házi ipari oktatás a legelső között áll.

Olyan vállalat ez, mely teljes mértékben igénybe veszi ugy a társadalom, mint az állam áldozatkészességét, de ott, hol mint minálunk, fölhalmozva az iparnak minden anyaga, köztük a legbecsesebbek, mikkel csak ország bírhat és megvan a munkára fogékony, értelmes nép, évek multán áldásos gyümölcse kimaradhatatlan.

Hazánkban a pozsonyvidéki, felső magyarországi, budapesti és háromszéki házi iparfejlesztő egyesületekkel megtörténtek e téren az első kísérletek s örömmel jegyezzük

TÁRCA.

Regény az életből.

S. Vilmos cipész igen szűk anyagi viszonyok közt él nejével s hat gyermekével Bécs egyik külvárosában, mindamellett elhatározta, hogy legnagyobb gyermekét, a föltünően szép 16 éves Marit, tanítónővé képeztesse. A leány fölvételét a tanítónőképezdében, a legnagyobb szorgalommal tanul, távol eső lakásuk miatt pedig a delet a szebb idők beállta óta rendszeren a városi parkban szokta töltöni. Ott költötte el kosarában magával vitt ebédjét s aztán könyveit vagy női munkát vett elő, hogy elölje az időt délutáni két óráig, midőn ismét megkezdődtek az előadások. Nemrég egy középkorú férfi, orosz ezredesi egyenruhában, sétált végig a déli órákban a városi parkon s szemébe tűnt a könyvébe mélyedt szép Mari, kit bizonyos távoból hosszasan szemlélt. Másnap ismét ott termett a tiszt s a bájos leányt megint ott találta. Ekkor egy hordárt szólított meg, megmutatta neki a leányt s husz forintot nyomván markába, meghagyta neki, hogy egész nap sarkában maradjon s estig tudja meg a leány állását, nevét és lakását. A hordár a vett utasítás szerint cselekedett; elkísérte a szép Marit a képezdében s várt

ott négy óráig s ekkor követte őt egész hazáig, hol a ház mesternétől megkapta a kellő fölvilágosítást, melylyel rögtön az ezredes szállására sietett. S. Vilmos cipész és neje nem kevéssé voltak meglepetve, midőn másnap polgári ruhában egy előkelő ur kopogtat be hozzájuk s bemutatván magát, megkéri tőlük Mari leányuk kezét. Tréfának tartották a dolgot, az ezredes azonban föl szólította a cipészt, menjen el vele a bécsi orosz követséghez s kérjen ott bővebb fölvilágosítást ő reá vonatkozólag. A cipész csakugyan elment s kis idő mulva elbeszélte nejének, hogy az ezredes egyike Oroszország legdusgazdagabb főurainak, a szerb háboruban kapott súlyos sebéből most üdül s ezért nem vehet részt a mostani háboruban. Így a kézfogó legott megtörtént s a vőlegény 10,000 frtos gyémánt ékszert ajándékozott arájának. Az esküvő augusztusban tartatik meg.

(Magyarország és a Nagyvilág.)

Apróságok.

„Minő különbség van köztem s egy zsebóra között?” kérdé egy napon de la Maine hercegnő Polignac marquistól. „Asszonyom! a zsebóra jelzi az időt, az ön köre pedig feledteti.”

I. Napoleon mondá egykor valamelyik tábornokának: „Őn igen sokat iszik.” „Igen, de mindig fölséged egészségére”, viszonzá a tábornok.

III. Napoleon mondá többek közt a párisi Rothschildnek: „Ha akarja, kieszközölöm, hogy a törökök visszaadják Palesztinát a zsidóknak, s ha a zsidók mindenünnen oda vándorlanak, megteszem magát a zsidók királyának.” „Köszönöm, fölség!” felelé Rothschild, „de szivesebben vagyok a királyok zsidója, mint a zsidók királya.”

Szokratesnek mondák, hogy egy ismerőse rágalmazta őt nyilvánosan. „Az nem tesz semmit. Hagyjátok beszélni; beleegyezem, hogy meg is verjen, ha nem vagyok jelen.”

Ésop találkozott egyszer egy utassal, ki köszönté őt s kérdé: „Mennyi idő alatt érek a legközelebbi városba?” „Menj”, mondá neki Ésop. „Tudom,” felelé az utas, „hogy mennem kell, ha oda akarok érkezn; de mondjad, mennyi idő alatt érkezem a városba?” „Menj”, ismétlé Ésop. „Látom már,” mormogá az utas, „hogy ez az ember bolond; nem is kérdezem többször” s ezt mondva, folytatá utját. „Hé,” kiáltá Ésop, „egy szóra! Két óra alatt a városba érsz.” Egész bámulattal áll meg az utas s kérdi, miért mondja meg most, hogy

föl, hogy például a pozsonyvidékiek zayugróci műemlékesi, somorjai kosárfonó, pozsonyi női házi ipartanmühelyeivel néhány évi fönállása után sikerült ezen ágakban e vidékről a bajorországi áruk nagy részét kiszorítani.

Alulírottak elérkezettnek látják idejét, hogy az erdélyi részeken is a társadalom kezét fogva az állammal és törvényhatóságokkal, e tekintetben erőteljes mozgalmat indítsanak meg. A hazafias támogatás reményében elhatároztuk tehát „Erdélyrészi házi iparfejlesztő egyesület“ cím alatt a házi ipar tanítására egyesületet létesíteni, mely egyelőre működését a kolozsvári iparkamara területén kezdje meg.

Célunk az egyes vidékeken a termények és ipari anyagok előfordulási helyéhez képest külön-mű tanmühelyeket, és pedig a fának műszerű földolgozására; a szalma- és sásfonásra; a márvány és gipsz esztergályozására; a csontfaragásra, művirágkészítésre, gyermekjátékok készítésére, a szövészeti ipar fejlesztésére tanmühelyeket állítani föl; továbbá a kender- és kiválólag lentermelés terjesztésére és kidolgozására hatni, a gyártott cikkeknek alkalmas piacról gondoskodni, a szomszédos keleti tartományok szükségleteit kipuholtatni, izlésüket tanulmányoztatni, iparos vándortanítást és iparkiallitásokat rendezni, kitűnő ipartermelvényekért iparosokat és ezek munkásait jutalmazni, végül tehetséges ifjakat, akik természeti hajlamuknál fogva is magukat az iparnak kívánják szentelni, bel- és külföldön növeltetni.

E célra az eszközöket a társadalomtól a pártoló és alapító tagsági díjakban, az államtól a remélhető segélyben, melyet más hasonló hazai egylettől sem tagadt meg, és végre a törvényhatóságoktól azon nagy-lelkű elhatározásukban várjuk, hogy Pozsony megye példájára egyenkint testületileg belépnek az egyletbe és területükön minden községet lakosságuk arányához képest bizonyos évi tagsági díjra kötelezni hazafias földadatuknak fogják tekinteni.

A cél magas és hazafias voltába vetett erős bizalommal fordulunk tehát a magyar társadalom minden egyes, hazánk anyagi fölvirágzása iránt érdeklő tagjához s tisztelettel kérjük, hogy az eszme népszerűsítésével és egyletünkhöz való csatlakozásával a célt előmozdítani sziveskedjék.

Nagy Széchenyink jelszava volt, hogy

két óra alatt oda ér. „Hogyan mondhattam volna meg, mielőtt láttam, milyen gyorsan jársz?“

*

Egy diák, ki adósságai miatt kénytelen volt könyveit eladni, azt írta atyjának: „Örvendjen édes atyám, már könyveim után élek.“

*

Racine páratlan írónak tartá Molière-t. A király kérdezé egykor, hogy melyik író volt a legkitűnőbb, ki kormány alatt Franciaországban élt. „Molière, fölség.“ „El sem hinném, de ön jobban ért hozzá, mint én.“

*

Hogy megboszulhassák magukat egy végtelen csacska nőn, kinek társaságában senki szóhoz nem juthatott, bemutattak neki egy férfit, kit igen művelt embernek mondtak. A hölgy a legnagyobb előzékenységgel fogadja, élénken megkezd a társalgást s szünet nélkül folytatja. A látogatás bevégeztével kérdik a nőtől, meg van-e elégedve a tudással, kit bemutattak. „Ah! minő kedves, minő szeretetreméltó, mily fönkölt szellemű férfi!“ Az egész társaság hahotára fakad a hölgy ezen fölkiáltása után. A kedves, szeretetreméltó, fönkölt szellemű férfi — néma volt!

Franciából:

Ibolya.

„csak gazdag nép lehet valóban szabad“; sajnos, hogy a jószellem ezen nagyfontosságú igéinek is igazságát hazánk legujabb politikai jelenségei saját kárunkkal oly alaposan igazolják. De még talán nem késtünk meg e szavak átértésével s ha a társadalom hervadhatatlan érdemeket szerezhetett magának politikai jogainak megoltalmazása körül, úgy bizonyára őt illeti meg nálunk is első sorban érdemeket szerezni a nemzet anyagi fölszabadítása körül, hogy hazánk népe ne csak jogilag, de anyagilag is függetlennek és boldognak mondhatta magát.

Kolozsvár, 1877. július 18.

Gr. Eszterházy Kálmán, Sáni László, Finály Henrik, Gámán Zsigmond, Kövári László, dr. Concha Győző, Veszely Károly, Békésy Károly, Várady Károly, Szentgyörgyi Lajos, Szentgyörgyi József, Biasini Domokos, Bónis István, Benigni Sámuel, Zsigmond Dezső, Turcsányi Gyula.

KÖZMIVELŐDÉS.

Szám 35—1877.

Székelyegylet közp. vál.

Programmja

a székely mívelődési és közgazdasági egylet f. 1877. évi augusztus 20-án kezdődőleg Sz.-Udvarhelyt tartandó nagygyűlésének:

1. Elnöki megnyitó beszéd.
2. Titkári jelentés az egylet évi működéséről.
3. Pénztárnoki és számvizsgáló bizottsági jelentés.
4. Központi választmányi 3 tag kisorsolása és választása.
5. Számvizsgáló bizottság választása.
6. Választmányi javaslatok.
7. Emlébeszéd néhai gr. Mikó Imre egyleti tisztt. elnök fölött, Deák Farkastól.
8. Értekezés a Székelyföldet érdeklő valamely fontosabb ipar-, nevelés-, vagy társadalmi kérdéskörrel.
9. Kirándulás a Székelytámad és Budvára, a szombatfalvi Szejké-borvíz és az almási barlang megtekintésére.

Ezen nagygyűlésre az egylet t. c. alapító és részvényes tagjai, a külön meghívókban kijelölt figyelemztetés mellett, tisztelettel meghívatnak.

Budapest, 1877. július 10-én.

Hajós János, s. k.
az egylet elnöke.

Buzogány Áron, s. k.
az egylet titkára.

KÖZGAZDASÁG.

A méhészet köréből.

A munkáméhek bel- és külmüködése rövid vázlatban.

(Vége.)

B) Mezei vagy külmüködésök.

A munkáméhek külmüködéseit méz- és himporgyűjtés, mézgaszerzés és vízfordás képezik, melyeket rendre, mint fontos méhészeti tárgyakat, a méhészkedők figyelmébe ajánlani szükségesnek látunk.

A munkáméhek kiválóan kedvelt tápszere a méz, azt tehát a legelső és legkedveltebb foglalkozása és legerősebb vágya megszerezni is. Ő tehát e mézgyűjtési vágytól indítva, mihelyt a kellő napsugarak tova üzik az éji sötétet s az idő a gyűjtésre kedvező, már kel, jár, indul munkába és gyűjt. Gyakran kirepül a virágos rétek, erdők és ligetek egyfajta virágaira s azokat körülzibongva, a bennök rejlő édes nedvet hajcsövü nyelvének szerkezeténél fogva fölszívja és mézgyomrát

megöltvén vele, haza siet és otthon azon az uton, melyen beszívta, a sejtbe önti.

Itt megjegyezzük, hogy különböző szokott lenni ama különféle virágokból összehordott méznek nemcsak színe és íze, hanem jósága is és legjobb méz gyűjtetik az ánizsból és hársfából, legrosszabb a tatárka- vagy hajdinából és hogy szűzméz, azaz: tiszta fehér méz csak az ujonatuj fehér sejtéből nyerhető, melyek még sem himport, sem porvát nem tartalmaztak.

De gyűjt még a munkáméhek növényi és állati étet is.

Növényi ét: a gyümölcsök édességei és nyárban a fák levelein támadt közönséges mézharthat.

Közönséges mézharthatnak nevezetik az az édes nedv, mely nyáron a hőmérsék hirtelen változása által támad a virágszészekben és némely fák leveleinek, melyek mézharthatos fáknak nevezetnek, felső lapjain. Mézharthatos fák: tölgy-, juhar-, hárs-, szilva-, füz-, eper- és bodzafák.

Dus mézharthat szokott származni a növények kényszerített kipárolgásából, mely akkor történik inkább, ha tudniillik esős, nedves napra meleg éj és éjre meleg és borus nap következik; mert ilyen időjárásakor a növények: fák, füvek és virágok apró likacsikon sok mézes nedvet izzadnak ki, mit a méh mohón felnyal és miután a benne rejlő mérgecs savany a fulánk tövében létező méreghőlyagcsába átszivárgott, illetőleg a mézgyomorban megtisztult, otthon a sejtbe önti.

Az állati édhöz a növényeken élődő milliárd levéltetvek vagy levelészek kiűritései tartoznak, melyeket ezek apró csöppekben magukból fecskendeznek ki hátulról és mivel tiszta mézcöppekben találhatók és így élvezhetők, tiszta mézharthatnak nevezetnek. A tiszta mézcöppek a fák leveleinek föld felé álló lapjairól, melyeken ama levelészek élőködnek, az alattok levő levelek felső részeire hullanak, honnan a méh azokat mohón fölnyalja és nagy sietséggel haza vivén, otthon a sejtbe önti.

Megjegyezzük itt, hogy mézharthatos időkben a méh nagyon serény, élénk és fáradhatatlan; már kora hajnalban kel, jár és gyűjt s végzi munkáját a nap alkonya után; ekkor szokott a legharagosabb és mérgecsőbb lenni és a szurásra is igen hajlandó.

A munkáméhek hord viráglisztet vagy himport is, melyből előlábai segítségével az utólabák mélyedéseibe gömböcskéket alakít. E gömböcskék egyenlő nehézségűek, egyfajta virágokból szedvők és azokhoz képest fehér, zöld, vörös, sárga, kék és barna színűek.

A hazavitt himport sejtbe rakják le s hogy el ne romolják, mézzel betakarják és bepecsételik. Ezt leginkább a fiasítás számára mézzel vegyített táp elkészítéséül használják, táplálkoznak vele a méhek is, de nem nagy mennyiségben. Ez az úgynevezett méhkenyér.

Hord a méh ragaszt vagy mézgát (gummit) is, melyet a fák (főleg nyárfa, jegenye, nyír és vadgesztenye) ragadós nedvéből úgy szed lábaira, mint a himport, csak hogy ezt hazavive, nem teszi sejtbe.

Ez használtatik a kas hasadéakai, nyilásai és repedéseibe beragasztása- és mélyedéseibe kitapasztására.

A méhnek vízre is van szüksége és ezt szint-ugy, mint a virágok édes nedvét fölszívja s lakába viszi és a méhfiak tápja készítéséül és szomj csillapításául használja.

Fölkeresi vizért a kis pocsolókat, a nedves helyeket, de leginkább kedveli fölszívni a fű és fa levelein az eső- és harmatcsöppeket; fölkeresi és fölnyalja néha még a vizelletet és só is.

A házi és mezei, vagy bel- és külmüködésök után már azon igen érdekes és sajátságos működésük következik a méheknek, melyet rajzásnak nevezünk, de ezen jelentékeny méhészeti tárgy megbeszélését a közelebbi alkalomra hagyom.

Bence András.

KÖZEGÉSZSÉG.

Dr. Voigt: a titkos szerekkel való üzérkedésről.

— Fordítá: Dr. Dudits. —
(Folytatás.)

Kitűnik az elmondottakból, hogy e gyógy-szereknek hasznosság vagy hasznavehetetlensége nem határozható meg pusztán elméleti úton, tehát sem az iskolai katedréről, sem az íróasztal mellett irt sovány bírálat által, hanem ahhoz a bebizonyítást és eldöntést maga az élet adhatja meg csak és pedig az észlelés és tapasztalás által.

És amiért e föltételek főleg az orvosi tudományban oly gyakran és sokszorosán el szoktak mellőzteni, látjuk keletkezni a sokféle és vadon tényező kóros kinövéseket, u. m.: babonákat, előítéleteket, tudós tévedéseket, misztifikációkat, spekulációkat, számtalan gyógyeljárásokat, gyógymódokat, mindezek mellett az alkalmazásba vitt titkolódzásokat és mindezekből folyólag a titkos szerekkel való üzérkedéseket. E benső összefüggés miatt nevezték azután az orvosi tudományt ennek első és legesesebb emberei ott, hol gyakorlati alkalmazásáról van szó, „nagyserü kontárkodásnak”, mely elnevezést a gyógyászat méltán és joggal is megérdemli.

Ha azután nyomozzuk, hogy e kinövések és ezek következeiseinek, és főleg a titkos nevek üzelmének hol van első forrása, úgy találjuk, hogy a hiszékenység és tudatlanság egyaránt részesek abban. Egy tudatlan embertől rossz néven sem lehet venni, ha elhisz mindent, még ha rossz is lenne, vagy más alkalommal a legigazabb és legjobb állítást sem hiszi el; de sajnos az, hogy hiszékenység a művelt, sőt a tudós embereknél sem hiányzik, sőt az sokszor minden iskolákon át mint vezéreszme is végig húzódik.

Mert a tudás maga, és még kevésbé a lélek-telen szórul szóra való tanulás nem oszlatja el a hiszékenységet a gyermekben, sőt azt megrögzíti, habár más alakban. Tudás lehet és van is elég, gyakran benső meggyőződés nélkül. A vak hit és ítélés korlátoltságához egyrészt a gépies sokat tanulás, másrészt pedig a gondolkodás és önmeggyőződés szerzésnek elhanyagolása képezik a biztos alapokat, és ezért a mai iskolai tanítási rendszert tekintve, a titkos szerek árulói mindig fognak találni elég vakon hívó, saját ítélésre képtelen és a kifosztogatásra áldozatra kész egyéneket, kik vevőknek beállanak, és akiket hiába is akar-nánk erről fölvilágosítani vagy lebeszélni, mert ha az egyik szernél sikerülhet is, mihelyt egy más-fajta titkos szer trombitáját megfújják, szaladnak rögtön ahhoz és vesznek belőle, megpróbálják azt is azon reményben, hogy ez talán mégis jobb lesz a másiknál, és a bajon biztosan fog segíteni.

Az is mindenki által eléggé ismeretes, hogy az ily titkos szer annál kedveltebb, mennél észszerűlenebb és majdnem elhihetetlen a várható eredmény, és mennél furcsább és dagályosabb szavakkal kürtölik ki annak mindenhatóságát. Mert észszerűleg és természetesen megmagyarázható szerek vásárlóra nem szoktak találni, csak ha az értelmes bírálat valamely titkos szert erősen ostromolva, keményen meg is bírálja, és az értelmes olvasó előtt is elegendőleg föltűnik, hogy a hirdetés és ajánlása mégis csak egy kissé sok, és pedig szörnyű nagy ostobaság, akkor a titkos szerek eladói önelégülten morzsolják kezeiket, mert biztosak, hogy azon titkos szerből igen sokat fognak eladni. Ily különlegességekkel kereskedők elég főnhéjazók még azt is állítani, hogy nem csekély ész és tapasztalati bölcsesség kívántatik és főleg emberismeret, mindenkor kitudni és osztónyszerűleg megsejteni a t. c. közönség értelm-lenségi fokát, hogy ahhoz alkalmazkodva, valami „rendkívüli ostobaságot” szélnek eresztteni lehessen, mi a kellő ügyességgel keletnek örvendő, a titkos szerek kereskedőjét meggazdagíthassa.

De ne csudálkozzunk azon, hogy a titkos szereknek ily nagy közönsége van, midőn a nagy

tömeg észművelődése saját magunk testének ismeretét illetőleg teljesen elhanyagolt állapotban teng. A nagy tömeg nem tud semmit sem az emberi test szervezetéről, életműködéseiről, hogy és mi módon lehet az egészséget bajoktól megóvni, és legszükségesebb esetekben mit kellessen cselekedni.

Sőt napról-napra láthatjuk a legcsudálatosabb példáit a középkori sötét babonás észjárásnak.

A tudatlanság, itéletihiány és jellemgyügyűségeen kívül van még egy súlyos lelki állapot is, amelyben szenvedő emberek rendszeren a titkos szerek eladóihoz horgára szoktak előbb-utóbb kerülni. E sajnálatra méltó lelki állapot, a képzelt betegség vagyis hypochondria, és az ebből következő ok nélküli gyógyszerekkel való élés szenvedélye.

Ezen állapot ott kezdődik, midőn a különben egészségesnek látszó ember e szavakkal ront az orvoshoz be: „Orvos ur, most van idóm orvossággal élni, rendeljen hát valamit, vagy küldjön fürdőre.”

Az így nyilvánuló képzelt bajok nemsokára valódi betegséggé fajulnak el, mihez a szives kész-sége az allopathiai gyógyászatnak eléggé hozzájárul, a gyógyszer-rajongók azután a gyógytári szereket titkosokkal váltják föl, és hogy minő hasznot nyújthatnak ezen szerek a kereskedőknek, az óriási hirdetések árai az újságokban eléggé igazolhatják. Így a Hoff-féle malátakivonat évenként 40,000 tallérba kerülő hirdetésekkel kürtöltetik az együgyűeknek, a Morrison-féle pillulák az észgyöngesekben szenvedők boldogítására 100,000 dollár áru hirdetéseket emésztenek föl, a Revaliescier du Barry — egyszerű lencseliszt — legalább 200 ezer frtot elfizet a lapoknak, melyek örömmel tesz meg pénzért ez emberiségnek nyújtott helytelen szolgálatot, és a zsebelésben ily módon a titkos szerekkel üzérkedőknek bűnrészeséivé lesznek.

Azután jön az elégedetlenek nagy serege, ha valamely vagy valamennyi gyógymódot már végig próbált az ember és látja, hogy egyik sem segített, amely mérvben fogy bátorsága és reménye, oly mértékben nő hiszékenysége minden iránt, ami néki segítséget nyújtani ígér. Próbáljuk csak még ezt és ha ez nem segít, akkor már valóban nem hiszek senkinek sem többé, mondogatja magában, és ha megpróbálta és nem segített, utána még más dolgokat is megkísérel és hiszékenysége oly mérvben fog nőni, amint baja rosszabbodik.

És ha ilyenek már közelednek az enyészethöz, csuda-e, hogy a kétségbeesés tétova kapkodásával nyulnak ez utolsó szalmaszálhoz, melynek neve — titkos orvosság, csudaszer. A szegény megfosztja magát utolsó garasától, sőt elad valamit vagy zálogba tesz, hogy a drága gyógyszert megvásárolhassa, melynek hasznán a hirdapokon kívül még a kufár is, ki azt második vagy éppen harmadik kézből kapja, osztozni és pedig jelentékeny mérvben osztozni szeretne.

A provizió, mit a titkos szerek készítői a vizonti eladásnál adni szoktak, igen jelentékeny, mert 40%-a az rendszeren a szer árának; abból tehát a vásárló betegek egyszerűen is következtethetik, hogy abban 40 rész száz között semmit se ér. Hát a hirdetések ára és a vele nyereszkező és előállítónak haszna? Az erény és nemes tulajdonságokhoz tartozik jól tenni minden érdek nélkül csupán magáért a jóért, de annyi rosszaságot még a titkos szerek készítőiről sem tételizünk föl, hogy minden érdek nélkül, haszon hiányában boldonságnak a világot, fosztogassák embertársaikat, vegyék el a szenvedők utolsó garasát. Ők legjobban tudják, miért teszik azt.

(Vége kőv.)

„Hasonszenvi közlöny.”

KÜLÖNFÉLÉK.

— Budapest e hó 26-odikára, csütörtökre, Klapka tábornok befolyásával nagyserü népgyűlés volt tervezve, még pedig a török nemzet érdekében.

— Julius utolsó hete, eddigi hírek szerint, a törökökre nézve előnyösebb volt, mint a harma-dik hét.

A fővezérségből letett Abdul Kerim helyét Mehemed Ali foglalta el s már 22-én Sum-lában helyén volt.

A drinápolyi hadak vezényletét Sulejman pasa már e hét elején kezé-höz vette s a Balkánon átment m. e. 35,000 orosz ellen a működést meg is kezdette.

Oszmán pasa Viddinből szintén életjelt adott magáról, 19. és 20-án keményen meg-ervévén Pleonánál az oroszokat. Sőt, úgy lát-szik, 22-én is.

A Ruscsukot ostromló muszkák közelebb-ről csak egy napon 3000 halottat vesztek. A harci öldöklés tehát elég nagy mértékben foly. Ezenkívül a muszkák s kivált kegyenceik, a bol-gárok, vérlázító kegyetlenségeket követnek el a védtelen török nép öregein, asszonyain, leányain, gyermekein.

A mult héten fogságba esett níkápolyi őrség egy része, m. e. 2000 ember, őrségét legyilkolván, honfitársaikhoz menekült.

* „A hazai ipart pártoló és terjesztő egyesület”) alapszabályainak értelmében célba vette egy áru-csarnok és állandó kiállítás létesítését. Saját ere-jének fokozása végett szükségesnek látta a hely-ben székelő rokonegyesületek segédkezését fölker-ni, nevezetesen az országos iparegyesületet, a nőipar-egyesületet, a központi hazai iparegyesületet, melyek ezen üdvös cél előmozdítására támogatásukat készségesen följánlván, küldöttjeik a f. hó 9-én tartott közös értekezleten teljes számmal megje-lentek. Tarnócy Gusztáv elnöklele alatt a tárgyat behatóan megvitaván, következő megállapodásra jutottak: tekintve a hazai ipar érdekében föllálli-tandó árucarnok és állandó kiállítás fontosságát, a gyűlés egyhangulag elhatározta e célt mielőbb fogatosítani. E célra a főváros egy alkalmas pontján egy megfelelő telek már ki is szemeltetett azon célból, hogy azon nemcsak az árucarnok és állandó kiállítás, de egy közös erővel emelendő oly épület emeltessék, mely hivatva legyen mind az iparügyek előmozdítását célzó intézményeket és közökeket, u. m.: iparmúzeum, iparrajtanoda, az orsz. iparegyesület, központi hazai ipar, női ipar-egyesület, az iparos-kör stb. helyiségeit befogadni. Hogy végre ez iparügyeknek is meg legyen állandó és mi fő, saját hajléka az ország központján, amint az már több más iparegyesületnek sikerült. Az eszme rendkívüli gyakorlatiassága, úgy fontossága kívánatosá tesz, hogy kivitele minél előbb léte-sülhessen, s reméljük, hogy az ezen célra kiszemelt telek átengedésénél mind a kormány, mind a főváros megteendí a hazai ipar érdekében mind-azt, mi a cél keresztülvitelére annyira óhajtandó és szükséges. Mig e tervek megvalósíttatnának, egy ideiglenes árucarnok föllállítása is célirányos-nak találtatott, hogy minél előbb alkalom nyujt-assék a hazai iparos közönségnek áruit és termé-nyeiket értékesíthetni. A részletesebb tervezet kidol-gozására Kerkápoly Károly, Mudrony Soma, Ráth Károly urakból álló albizottság küldetett ki, ennek munkálata a legközelebbi közös ülésen fog tár-gyalatni.

* A „Központi házi iparegyesület” első ipari tan-műhelyét a vessző- és műkosárfonás tanítása cél-jából Vác városában folyó év augusztus 1-én fogja megnyitni. Céja ezen tanműhelynek az, hogy a kosárfonás mestersége főleg Vác vidékén, hol a gyümölcs- és szőlőszállítás évről-évre nagyobb ter-jedelmet vesz föl, a nép iparává, azaz házi iparrá váljék. Hogy e célt minél hamarabb és nagyobb mérvben el lehessen érni, a tanműhelyben rendes és rendkívüli tanulók fognak fölvetetni. Rendes tanulók azok, kik 12 évet már betöltvén, népis-kolai tankötelezettség alatt csupán annyiban álla-nak, amennyiben az ismétli iskola látogatására kötelezvék és mint ilyenek, kizárólagosan a kosár-és műfonás megtanulására adhatják magukat. Az ily tanulók tanfolyamának tartama nem határoz-tatik ugyan meg, de két évnél rövidebb rendsze-

*) Székhelye Budapest.

Szerk.

